

Ministry of Health of Ukraine
Kharkiv National Medical University
Department of Philosophy

“Emotional intelligence in war and post-war times”

Proceedings

of the International Scientific and Practical Conference,

June 10, 2023, Kharkiv

Kharkiv 2023

Міністерство охорони здоров'я України
Харківський національний медичний університет
Кафедра філософії

«Емоційний інтелект у воєнні та повоєнні часи»

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції,

м. Харків, 10 червня 2023 р.

Харків 2023

УДК 159.942:37.015.311:355.48(082)

Е 60

Друкується за рішенням вченої ради
Харківського національного медичного університету.
Протокол № 2 від 29.02.2024 р.

Редакційна колегія:

Карпенко Катерина Іванівна, д.ф.н., професорка
Корабльова Надія Степанівна, д.ф.н., професорка
Абашнік Володимир Олексійович, д.ф.н., професор

Е 60 Емоційний інтелект у воєнні та повоєнні часи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 10 червня 2023 р.) / ред. кол.: К.І. Карпенко, Н.С. Корабльова, В.О. Абашнік. – Харків: ХНМУ, 2023. – 50 с.

Е 60 Emotional intelligence in wartime and postwar times: materials of the International Scientific and Practical Conference (Kharkiv, June 10, 2023) / editor. col.: K.I. Karpenko, N.S. Korablyova, V.O. Abashnik - Kharkiv: KhNMU, 2023. - 50 p.

У збірці представлені результат наукових досліджень фахівців та молодих науковців в галузі філософії, соціології, історії, медицини, літературознавства з навчальних закладів України, а також вчених та дослідників з європейських країн, зокрема, з Німеччини, Італії, Литви. Доповіді присвячені широкій проблематиці емоційного інтелекту під час війни та після війни в різних аспектах, зокрема в гендерному аспекті. Для науковців, викладачів, аспірантів та всіх зацікавлених.

Зміст

Content

<i>Програма міжнародної науково-практичної конференції</i> Program of the international scientific and practical conference	5
<i>Летік Іван Васильович / Ivan Vasyliovych Letik</i> Емоційний інтелект та медицина / Emotional intelligence and medicine	10
<i>Абашнік Володимир Олексійович / Volodymyr O. Abashnik</i> Емоційний інтелект: за та проти / Emotional intelligence: pro et contra	19
<i>Бойко Анжела Іванівна / Angela I. Boyko</i> Емоція як здатність до ідентифікації та безпеки / Emotion as a capacity for identification and security	22
<i>Дейнека Володимир Васильович / Volodymyr V. Deineka</i> Емоційний інтелект. Погляд з позицій структуралізму / Emotional intelligence. View from the standpoint of structuralism	23
<i>Рут Едіт Хагенгрубер / Ruth Edith Hagengruber</i> <i>Карпенко Катерина Іванівна / Kateryna I. Karpenko</i> Емоційний інтелект як засіб артикуляції проблем екоциду / Emotional intelligence as a means of articulating the problems of ecocide	24
<i>Кивлюк Ольга Володимирівна / Olha Kivlyuk</i> Гендерна диференціація емоційного інтелекту в повоєнний період: вплив військового досвіду на відновлення соціального середовища / Gender differentiation of emotional intelligence in the postwar period: the impact of military experience on the restoration of the social environment	27
<i>Марущенко Олег Анатолійович / Oleg Marushchenko</i> Розвиток емоційного інтелекту здобувачів освіти в контексті сучасної української освітньої політики / Development of emotional intelligence of education applicants in the context of modern Ukrainian educational policy	29

<i>Москвін Ярослав Вікторович / Yaroslav Moskvín</i> Зло, Добро, Інший та війна / Evil, Good, Other and War	30
<i>Піна Пікколо / Pina Piccolo</i> «Тільки серце може вмістити все це, розум відмовляється це осягнути». Роздуми про емоційний інтелект, серце, поезію під час війни / “Only the heart can hold all of this the mind refuses to grasp it”. Reflections about emotional intelligence, the heart, poetry at times of war	31
<i>Рогова Алла Валентинівна / Alla Rogova</i> Нервові сигналізатори тривоги. Як їх розпізнати? / Nervous signals of anxiety. How to recognize them?	41
<i>Романенко Антоніна Василівна / Antonina Romanenko</i> Емоційний інтелект особистості в умовах війни / Emotional intelligence of an individual in war conditions	42
<i>Утюж Ірина Геннадіївна / Irina G. Utiuzh</i> Емоційний інтелект як психологічний чинник посттравматичного розвитку людини / Emotional intelligence as a psychological factor in post-traumatic human growth	44
<i>Федоренко Ольга Олександрівна / Olha Fedorenko</i> Емоційне вигорання та волонтерство під час війни / Emotional burnout and volunteering during wartime	45
<i>Фідровська Марія Георгіївна / Maria Fidrovska</i> Війна, як те, що руйнує емоційний інтелект / War as something that ruins emotional intelligence	47
<i>Щербина Марія Михайлівна / Mariya Shcherbyna</i> Мігруючи ідентичністю та досвідом: українські науковиці у галузі соціальних та гуманітарних наук в контексті російсько-української війни та вимушеної міграції / Navigating Identity and Experience: Ukrainian Women Scholars in the Social Sciences and Humanities in the Context of Russian-Ukrainian War and Forced Migration	48

Програма
міжнародної науково-практичної конференції
Program
of the international scientific and practical conference

10 червня 2023 р., субота, 10.00 год.

June 10, 2023, Saturday, 10.00 a.m.

Привітання учасників міжнародної науково-практичної конференції

Летік Іван Васильович, проректор з науково-педагогічної роботи, заслужений лікар України, *Харківський національний медичний університет (Україна)*

Greetings to the participants of the international scientific and practical conference

Letik Ivan Vasyliovych, Vice-Rector for Research and Education, Honored Doctor of Ukraine, *Kharkiv National Medical University (Ukraine)*

Доповіді / Reports:

«Тільки серце може вмістити все це, розум відмовляється це осягнути. Роздуми про емоційний інтелект, серце, поезію під час війни»,
Піна Пікколо, письменниця, незалежна літературна критикиня та grassroots активістка, *Імола (Італія)*

“Only the heart can hold all of this the mind refuses to grasp it. Reflections about emotional intelligence, the heart, poetry at times of war”, Pina Piccolo, writer, independent literary critic and grassroots activist, *Imola (Italy)*

«Емоційний інтелект як засіб артикуляції проблем екоциду», Рут Едіт Хагенгрубер, *Падерборнський Університет (Німеччина)*, Карпенко Катерина Іванівна, *Харківський національний медичний університет (Україна)*, *Падерборнський Університет (Німеччина)*

“Emotional intelligence as a means of articulating the problems of ecocide”, Ruth Edith Hagengruber, *Paderborn University (Germany)*, Kateryna I. Karpenko, *Kharkiv National Medical University (Ukraine)*, *Paderborn University (Germany)*

«Цю доповідь підготовлено в рамках проекту MSCA4Ukraine, який фінансується Європейським Союзом, ідентифікаційний номер 1232949».

«Емоція як здатність до ідентифікації та безпеки», Бойко Анжела Іванівна, *Черкаський державний технологічний університет (Україна)*

“Emotion as a capacity for identification and security”, Angela I. Boyko, *Cherkasy State Technological University (Ukraine)*

«Емоційний інтелект як психологічний чинник посттравматичного розвитку людини», Утюж Ірина Геннадіївна, *Запорізький державний медико-фармацевтичний університет (Україна)*

“Emotional intelligence as a psychological factor in post-traumatic human growth”, Irina G. Utuzh, *Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University (Ukraine)*

«Переробка сміття як моральна відповідальність та особистий інтерес», Перга Тетяна Юріївна, *Олександрівський інститут Гельсінського університету (Фінляндія)*

“Garbage recycling as Moral Responsibility and Self-interest”, Tetyana Perga, *Alexander Institut, Helsinki University (Finland)*

«Мігруючи ідентичністю та досвідом: українські науковиці у галузі соціальних та гуманітарних наук в контексті російсько-української війни та вимушеної міграції», Щербина Марія Михайлівна, *Туринський політехнічний університет (Італія), Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля (Луганськ, Україна)*

“Navigating Identity and Experience: Ukrainian Women Scholars in the Social Sciences and Humanities in the Context of Russian-Ukrainian War and Forced Migration”, Mariya Shcherbyna, *Politecnico di Torino (Italy), Dahl East Ukrainian National University (Luhansk, Ukraine)*

«Емоційний інтелект: за та проти», Абашнік Володимир Олексійович, *Харківський національний медичний університет (Україна)*

“Emotional intelligence: pro et contra”, Volodymyr O. Abashnik, *Kharkiv National Medical University (Ukraine)*

«Гендерна диференціація емоційного інтелекту в повоєнний період: вплив військового досвіду на відновлення соціального середовища», Кивлюк Ольга Володимирівна, *Європейський гуманітарний університет (Вільнюс, Литва), Харківський національний медичний університет (Україна)*

“Gender differentiation of emotional intelligence in the postwar period: the impact of military experience on the restoration of the social environment”, Olha Kivlyuk, *European Humanities University (Vilnius, Lithuania), Kharkiv National Medical University (Ukraine)*

«Емоційний інтелект особистості в умовах війни», Романенко Антоніна Василівна, *Харківський національний медичний університет (Україна)*

“Emotional intelligence of an individual in war conditions”, Antonina Romanenko, *Kharkiv National Medical University (Ukraine)*

«Розвиток емоційного інтелекту здобувачів освіти в контексті сучасної української освітньої політики», Марущенко Олег Анатолійович, *Харківський національний медичний університет (Україна)*

“Development of emotional intelligence of education applicants in the context of modern Ukrainian educational policy”, Oleg Marushchenko, *Kharkiv National Medical University (Ukraine)*

«Нервові сигналізатори тривоги. Як їх розпізнати?», Рогова Алла Валентинівна, *Харківський національний медичний університет (Україна)*

“Nervous signals of anxiety. How to recognize them?”, Alla Rogova, *Kharkiv National Medical University (Ukraine)*

«Емоційний інтелект. Погляд з позицій структуралізму», Дейнека Володимир Васильович, *Харківський національний медичний університет (Україна)*

“Emotional intelligence. View from the standpoint of structuralism”, Volodymyr V. Deineka, *Kharkiv National Medical University (Ukraine)*

«Емоційне вигорання та волонтерство під час війни», Федоренко Ольга Олександрівна, *Харківський національний медичний університет (Україна)*

“Emotional burnout and volunteering during wartime”, Olha Fedorenko, *Kharkiv National Medical University (Ukraine)*

«Філософія буденності та концепція «емоційного інтелекту»: за і проти», Карпенко Іван Васильович, *Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (Україна)*

“Philosophy of Usualness and the Concept of "Emotional Intelligence": Pros and Cons”, Ivan V. Karpenko, *V.N. Karzin Kharkiv National University (Ukraine)*

«Емоційний інтелект в контексті сучасних цивілізаційних викликів», Кравченко Петро Анатолійович, *Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка (Україна)*

“Emotional intelligence in the context of modern civilizational challenges”, Petro A. Kravchenko, V.G. Korolenko *Poltava National Pedagogical University (Ukraine)*

«Зло, Добро, Інший та війна», Москвін Ярослав Вікторович, *Харківський національний медичний університет (Україна)*

“Evil, Good, Other and War”, Yaroslav Moskvina, *Kharkiv National Medical University (Ukraine)*

«Війна, як те, що руйнує емоційний інтелект», Фідровська Марія Георгіївна, *Харківський національний медичний університет (Україна)*

“War as something that ruins emotional intelligence”, Maria Fidrovska, *Kharkiv National Medical University (Ukraine)*

Регламент виступів: до 15 хвилин, питання та дискусія – до 10 хвилин

Робочі мови конференції: українська, німецька, англійська

Формат проведення конференції: дистанційно, online

Адреса Оргкомітету міжнародної науково-практичної конференції:

61022, м. Харків, пр. Науки 4, Харківський національний медичний університет, кафедра філософії.

Телефон: +38 057 707 73 38

Email: kaf.5med.filosofii@knu.edu.ua

Link: <https://meet.google.com/jpv-qfwf-pjf>

Тези доповідей

Abstracts of reports

Емоційний інтелект та медицина

Летік Іван Васильович

Харківський національний медичний університет (Україна)

Емоційний інтелект – це певна здатність розуміти власні емоції та вміти сприймати емоції інших людей. Особливо в медицині емоційний інтелект відіграє ключову роль, зокрема в контексті ефективної співпраці між лікарем та пацієнтом, між лікарями-колегами, тобто у сенсі міжособистісних стосунків та комунікації на робочому місці в поліклініці, в лабораторії тощо. Таким чином, емоційний інтелект важливий як для лікарів взагалі, так і для лікарів-керівників, для медиків-дослідників. Важливо підкреслити при цьому, що більшість сучасних дослідників емоційного інтелекту дотримуються тези, що емоційний інтелект можна і слід тренувати та розвивати.

Сам термін емоційний інтелект (англ. Emotional intelligence), як відомо, вперше в 1990 р. ввели в науковий обіг два американських психолога – Пітер Селовей та Джон Мейер в однойменній статті «Емоційний інтелект» у часопису «Уява, пізнання та особистість» (англ. Imagination, Cognition, and Personality). Тут слід особливо наголосити, що ці два науковці розширили традиційну, більш вузьку концептуалізацію інтелекту, котра у попередніх дослідженнях концентрувалася переважно на вербальних навичках людини. Будучи психологами, вони наводили приклади, де особливо в міжособистісних стосунках відбувається багато емоційних процесів, які відіграють важливу роль в житті людини та суспільства.

Пізніше Пітер Селовей та Джон Мейер оприлюднили ще декілька статей, в яких уточнювали значення емоційного інтелекту саме в психологічному контексті. Вони розвинули ідею про те, що у вказаному сенсі людські емоції, почуття і робота з ними відіграють важливу роль. При цьому мислення стає більш розумним саме завдяки емоціям, а тому людина також може більш

успішно керувати своїми власними емоціями та емоціями інших людей. Таким чином, поєднання цих двох понять (емоції та інтелекту) утворило нове поняття, яке на перший погляд звучить досить парадоксально – інтелект, котрий пов'язаний з емоціями, тобто емоційний інтелект.

Вже з виходом однойменної праці «Емоційний інтелект» (1995) американського психолога Деніела Гоулмена цей термін набув широкого розповсюдження спочатку в англomовному світі, а потім і в інших мовах, зокрема й в українській мові. Можна згадати, що цей американський автор вказав на те, що відносно молодий термін емоційного інтелекту має деякі концептуальні точки дотику з соціальним інтелектом та особистісним інтелектом. Тобто емоційний інтелект розвинувся з загальної дослідницької традиції, котра намагалася розширити занадто вузькі межі поняття інтелекту. Для Деніела Гоулмена відправною точкою для його роздумів над конструюванням терміну «емоційний інтелект» стало спостереження за тим, що серед його знайомих було багато здібних, високоінтелектуальних вчених, котрі однак були малокомпетентними та мали труднощі у своїх повсякденних відносинах у суспільстві.

Деніел Гоулман та інші дослідники емоційного інтелекту у своїх працях виходять з того, що завдання, котрі щодня ставить перед людьми життя, містять не тільки пізнавальну інформацію, а й, особливим чином, афективну інформацію. Ця інформація як і когнітивна інформація, повинні бути опрацьовані та розтлумачені. При цьому американський дослідник вважав, що існують різні форми обробки емоційної інформації, бо в основі емоційно-інтелектуальної поведінки можуть лежати різні механізми. Як приклад, тут можна назвати ступінь самої емоційності, так як люди розрізняються за частотою і ступенем своїх основних перепадів настрою. Саме це по-різному впливає на когнітивні процеси. Людей також можна розрізнити за емоційним потоком інформації, адже почуття не лише можна переживати безпосередньо, але і супроводжувати думками про ці емоції, котрі регулюють і контролюють потік інформації.

У різних сферах діяльності емоційний інтелект має свої особливості. Так, у психології більшість дослідників під емоційним інтелектом розуміє певну здатність правильно сприймати свої та чужі емоції, реагувати на них

відповідним чином, а також використовувати почуття для пізнавальних, творчих та мотиваційних процесів. Отже, емоційний інтелект стосується реалістичної оцінки власної особистості, а також оцінки інших людей, оскільки до такої оцінки належать не лише пізнавальні елементи та певна поведінка, а ще і мотиваційна інформація про людину, яку слід оцінити. Тому можна сказати, що рівень відповідності між самооцінкою та судженнями інших буде найвищим, коли обидві сторони (ті, хто оцінює та ті, кого оцінюють) мають високий рівень емоційного інтелекту.

Сьогодні багато дослідників, зокрема медиків, психологів, психіатрів вивчають емоційний інтелект, щоб зрозуміти різні емоційні компетенції та з'ясувати, які саме навички міжособистісного спілкування сприяють розвитку емоційному інтелекту. І хоча дослідники досі розходяться в думках щодо точних деталей емоційного інтелекту, більшість з них сходяться в одному, а саме в тому, що емоційний інтелект можна розвинути за допомогою практики та тренувань. У цьому сенсі згадані американські дослідники Пітер Селовей та Джон Мейер для вимірювання емоційного інтелекту з подальшими можливостями його удосконалення розробили навіть чотири послідовні кроки (також сфери): 1) сприйняття емоцій, 2) використання емоцій, 3) розуміння емоцій, 4) вплив на емоції.

Сприйняття самого себе, або само-сприйняття відіграє ключову роль в емоційному інтелекті. Тобто важливо, щоб людина добре знала саму себе, адже велика складова частина емоційного інтелекту присвячені розпізнаванню та розумінню своїх власних емоцій, а також усвідомленню того, як ці емоції впливають на оточення людини. Отже тут спочатку потрібно розібратися в самих емоціях. Для медика на робочому місці найкращий спосіб зміцнити своє само-сприйняття – це пов'язати свої повсякденні завдання з метою колективу даного медичного закладу. Це допоможе зрозуміти, чому саме медик працює над тим чи іншим завданням. Тому, коли вже потрібно буде прийняти рішення, медик буде розуміти, чому його робота така важлива, а тому можна буде легше прийняти обґрунтоване рішення.

Емпатія – наступний важлива складова емоційного інтелекту у спілкуванні лікаря з пацієнтами та колегами-медиками. Тут ключовим елементом стає розуміння лікарем пацієнта, колеги-медика, медичного персоналу тощо.

Емпатія це також робота з емоціями пацієнтів, а тому лікареві слід зосередитися на розумінні своїх пацієнтів, використовуючи свою зацікавленість та співчуття, щоб зрозуміти їх краще. До емпатії також відноситься неупередженість, тобто лікареві слід бути неупередженим щодо пацієнта. Неупередженість не означає, що у лікаря немає своїх припущень щодо поведінки пацієнтів тощо. Тут мова йде скоріш про розгляд та аналіз різних варіантів та припущень щодо такої поведінки перед тим, як прийняти остаточне рішення.

Емпатія – це також уміння поставити себе на місце іншого, тобто уміння лікаря поставити себе на місце пацієнта, або на місце колеги-лікаря чи лікаря-керівника. Отже мова йде про установлення певного зв'язку між лікарем та пацієнтом чи лікарем-колегою. Буває так, що пацієнт, або керівник приймає рішення, яке не подобається лікареві, або лікар не згоден з таким рішенням. Але наступного разу, коли це станеться, замість того, щоб реагувати на таке рішення безпосередньо, лікареві слід буде подивитися на ситуацію з точки зору пацієнта чи керівника.

Завдання емоційного інтелекту полягає, перш за все, у своєчасному розпізнаванні та регулюванні емоцій, причому як своїх емоцій, так і емоцій інших людей. Розпізнавання власних емоцій – це процес, який починається тоді, коли в систему сприйняття людини надходить певна інформація, котра насичена якимись афектами. Емоційний інтелект дозволяє людині правильно сприймати і розпізнавати власні афекти, а також виражати їх відповідним чином. Цей аспект емоційного інтелекту включає в себе як сприйняття свого настрою, так і сприйняття думок про цей настрій як про своєрідне пізнання. Такий стан свідомості дозволяє людині стояти поруч зі своїм поточним досвідом і дивитися на нього, оцінювати та при можливості коригувати, що особливо важливо в діяльності медика.

Важливим аспектом емоційного інтелекту є правильне сприйняття емоційних станів у інших людей, щоб мати можливість адекватно реагувати на поведінку оточуючих, наприклад лікаря щодо пацієнта. У даному сенсі дослідники говорять про міжіндивідуальні відмінності в невербальному сприйнятті емоцій інших людей. Наприклад, тест на афективну чутливість – це вимірювання за допомогою певних приладів здатності сприймати емоції

оточуючих, в якому емоції і думки, що виявляються цільовими особами, повинні бути названі на основі відеозаписів. Згідно з дослідженнями, сприйняття емоцій у оточуючих корелює з власною здатністю виражати власні емоції, наприклад, коли окремі люди краще, а інші навпаки гірше розпізнають та інтерпретують міміку інших людей.

Емоційний інтелект допомагає розвивати здатність регулювати емоційні реакції інших людей і навіть впливати на них. Можна згадати яскраві приклади із життя медиків-лекторів, зокрема й видатних вітчизняних вчених (Василь Данилевський, Микола Бокаріус, Ілля Мечніков), яким вдавалося викликати сильні емоції у своєї аудиторії студентів, слухачів, але також і у пацієнтів.

Також можна говорити про очевидну користь від емоційного інтелекту для вирішення суперечок та конфліктних ситуацій, котрі нерідко зустрічаються в медичній сфері. Адже багато людей можуть відразу негативно реагувати на іншу точку зору, незгоду, критику тощо. Вирішення конфліктів означає урегулювання певних труднощів чи проблем шляхом відкритого та чесного спілкування на робочому місці. Й тут на допомогу прийде високий рівень емоційного інтелекту, який надасть змогу миттєво зрозуміти емоції, наприклад, пацієнта, лікаря-колеги чи лікаря-керівника.

Важливим також є погляд науковців щодо питання – чи можна навчитися емоційному інтелекту, або ж чи ця здатність є вродженою? Тут більшість дослідників вважають, що кожна людина має певний набір навичок, який дається їй від народження. Наприклад, одні люди є дуже емпатичні, натомість інші люди мають меншу емпатію. Теж саме стосується лікарів у самому широкому сенсі. Однак кожна людина може покращити власну здатність до емоційного інтелекту. Для цього є різні шляхи, однак важливими елементами тут є знання самого себе та усвідомлення своїх потреб, покращення комунікативних навичок, розвивання толерантності стосовно інших людей, зокрема пацієнтів.

10 червня 2023 року в Харківському національному медичному університеті пройшла Міжнародна науково-практична конференція «Емоційний інтелект у військовий та повоєнні часи», яку організувала кафедра філософії ХНМУ. Основна мета конференції – об'єднання зусиль науковців і представників

громадськості в осмисленні сутності неспровокованої війни росії проти України та пошук засобів інтелектуального протистояння імперським амбіціям нашого агресивного сусіда.

Взяти участь у конференції зголосилися представники багатьох закладів вищої освіти України, які традиційно виступали у нас з результатами своїх наукових досліджень на Міжнародних науково-практичних конференціях «Гендер. Екологія. Здоров'я» та «Проблема людини в соціально-гуманітарному та медичному дискурсах». Це і Запорізький медичний університет, і Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, і Черкаський державний технологічний університет, і Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля, і Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка та інші. Підтримали тему конференції також закордонні науковці з Німеччини, Італії, Литви, Фінляндії.

Міждисциплінарний характер заходу простежувався в темах доповідей та в їх анотаціях. Науковці обговорювали як суто філософські аспекти емоційного інтелекту, так і сучасні психологічні, соціологічні та літературні дискурси щодо особливостей емоційного інтелекту у воєнні та повоєнні часи. Серед них були такі важливі теми, значимість яких важко переоцінити: «Емоційне вигорання та волонтерство під час війни», «Зло, Добро, Інший та війна», «Емоційний інтелект в контексті сучасних цивілізаційних викликів», «Емоційний інтелект особистості в умовах війни», «Війна, як те, що руйнує емоційний інтелект» тощо.

Не залишилася без уваги і гендерна та феміністська проблематика. Були заслухані доповіді на теми: «Гендерна диференціація емоційного інтелекту в повоєнний період: вплив військового досвіду на відновлення соціального середовища», «Українські науковиці у галузі соціальних та гуманітарних наук в контексті російсько-української війни та вимушеної міграції». Важливі перспективи дослідження емоційного інтелекту в умовах війни і повоєнний час відкриваються в екофеміністському дискурсі сучасної української прози та поезії. Цікаво, що звертаються до вивчення цієї теми і закордонні дослідниці. Це, безумовно, є дуже важливим для визнання в світі позитивного життєстверджуючого статусу української ментальності, її емоційного інтелекту на шляху до Перемоги і Миру.

Emotional intelligence and medicine

Ivan Vasyliovych Letik

Kharkiv National Medical University (Ukraine)

Emotional intelligence is a certain ability to understand one's own emotions and to be able to perceive the emotions of other people. Especially in medicine, emotional intelligence plays a key role, particularly in the context of effective cooperation between a doctor and a patient, between doctors and colleagues, in the sense of interpersonal relations and communication at the workplace in the clinic, in the laboratory, etc. Thus, emotional intelligence is important both for doctors in general and for managing doctors and medical researchers. It is important to emphasize that most modern researchers of emotional intelligence adhere to the thesis that emotional intelligence can and should be trained and developed.

The very term emotional intelligence (Emotional intelligence), as you know, was first introduced into scientific circulation in 1990 by two American psychologists - Peter Salovey and John Mayer in the article of the same name "Emotional Intelligence" in the journal "Imagination, Cognition and Personality" (English Imagination, Cognition, and Personality). It should be especially emphasized here that these two scientists expanded the traditional, narrower conceptualization of intelligence, which in previous studies focused mainly on the verbal skills of a person. Psychologists gave examples where, especially in interpersonal relationships, many emotional processes play an important role in the life of a person and society.

Later, Peter Salovey and John Mayer published several more articles in which they clarified the meaning of emotional intelligence in a psychological context. They developed the idea that, in this sense, human emotions, and feelings and work with them play an important role. At the same time, thinking becomes more intelligent thanks to emotions, and therefore a person can also more successfully manage his own emotions and the emotions of other people. Thus, the combination of these two concepts (emotions and intelligence) formed a new concept, which at first glance

sounds rather paradoxical - intelligence, which is related to emotions, that is, emotional intelligence.

Already with the release of the eponymous work "Emotional Intelligence" (1995) by the American psychologist Daniel Goleman, this term became widespread, first in the English-speaking world, and then in other languages, including Ukrainian. It may be recalled that this American author pointed out that the relatively young term of emotional intelligence has some conceptual points of contact with social intelligence and personal intelligence. That is, emotional intelligence developed from the general research tradition, which tried to expand the too-narrow boundaries of the concept of intelligence. For Daniel Goleman, the starting point for his thoughts on the construction of the term "emotional intelligence" was the observation that among his acquaintances there were many capable, highly intelligent scientists, who, however, were incompetent and had difficulties in their everyday relationships in society.

Daniel Goleman and other researchers of emotional intelligence in their works proceed from the fact that the tasks that people face every day contain not only cognitive information but also, in a special way, affective information. This information, as well as cognitive information, must be processed and interpreted. At the same time, the American researcher believed that there are different forms of emotional information processing because emotional-intellectual behavior can be based on different mechanisms. As an example, here you can name the degree of emotionality itself since people differ in the frequency and degree of their main mood swings. It is this that affects cognitive processes in different ways. People can also be distinguished by the emotional flow of information because feelings can not only be experienced directly but also accompanied by thoughts about these emotions, which regulate and control the flow of information.

In various spheres of activity, emotional intelligence has its characteristics. Thus, in psychology, most researchers understand emotional intelligence as a certain ability to correctly perceive one's own and other people's emotions, react to them appropriately, and use feelings for cognitive, creative, and motivational processes. So, emotional intelligence refers to a realistic assessment of one's personality, as well as the assessment of other people since this assessment includes not only cognitive elements and certain behaviors but also motivational information about

the person to be assessed. Therefore, it can be said that the level of correspondence between self-evaluation and the judgments of others will be highest when both parties (those who evaluate and those who are evaluated) have a high level of emotional intelligence.

Today, many researchers, including doctors, psychologists, and psychiatrists, are studying emotional intelligence to understand different emotional competencies and to find out which interpersonal communication skills contribute to the development of emotional intelligence. And while researchers still disagree about the exact details of emotional intelligence, most agree that emotional intelligence can be developed through practice and training. In this sense, the mentioned American researcher's Emotional intelligence and medicine

Емоційний інтелект: за та проти

Абашнік Володимир Олексійович

Харківський національний медичний університет (Україна)

Англійське словосполучення «Emotional intelligence» було вперше вжите у 1964 р., а після виходу однойменної праці (1995) Девіда Гоулмана отримало популярність спочатку у англійському світі, а потім і в інших країнах світу. Зокрема, лише в Німеччині за останній рік вийшли наступні монографії з цієї тематики: «Емоційний інтелект, успішно та щасливо по життю» (2022) Анні-Лени Кюль, «Щоденник емоційний інтелект: розпізнати, зрозуміти та осмислено використати емоції» (2022) Олександри Гьотцфрід, «Емоційний інтелект у продажах» (2022) Мартіна Каспара, «Уважність та емоційний інтелект в організаціях» (2023) Свеа Гена, «Творчість та емоційний інтелект людини» (2023) Янніни Марек та ін.

Однак як сам термін «емоційний інтелект», так і його змістовне наповнення викликали та викликають критику у філософів, психологів, економістів та інших науковців. Так, німецький психолог та професор Гайнер Ріндерманн «емоційному інтелекту» протиставляє свою концепцію «емоційна компетентність» (нім. Emotionale Kompetenz), в рамках якої він говорить про наступні характеристики: пізнання власних почуттів, пізнання почуттів інших людей, регулювання власних почуттів, емоційна експресивність.

Практикуюча тренерка із соціальних компетенцій Вівіан Дітмар критично аналізує етичну сторону «емоційного інтелекту» та задається риторичним питанням: «Чи є людина, котра наділена емоційними компетенціями, доброю людиною?». При цьому вона вказує на відсутність етичних цінностей в концепції емоційного інтелекту. Інший професор, економіст Джон Антонакіс виказує свою критику щодо користі емоційного інтелекту для лідерства у різних сферах діяльності, зокрема в економіці.

В українському контексті слід визнати, що переклад терміну «Emotional intelligence» українською мовою як «емоційний інтелект» є невдалим. Адже «інтелект» (від лат. *intellectus*), починаючи з римського періоду Античності (Сенека, Боецій) був та є синонімом терміну «розсудок», зокрема в українській філософській та науковій традиціях різних епох (Ф. Прокопович, Г. Сковорода, П. Юркевич та ін.). Тому українське словосполучення «емоційний інтелект» крім змістовної критики викликає ще й термінологічне непорозуміння. При цьому слід наголосити, що у більшості мов світу немає такого непорозуміння, бо вони використовують у перекладі не «інтелект» (розсудок), а дослівну кальку з англomовного терміну, наприклад, у германських мовах: «Emotionale Intelligenz» (німецька мова), «Emotionele intelligentie» (нідерландська мова), «Emotionell intelligens» (шведська мова); в романських мовах: «L'intelligenza emotiva» (італійська мова), «L'intelligence émotionnelle» (французька мова), «La inteligencia emocional» (іспанська мова); в слов'янських мовах: «Inteligencja emocjonalna» (у польській), «Emocionalna inteligencija» (у хорватській), «emoční intelligence» (чеська мова), «емоционална интелигентност» (болгарська мова).

Ключові слова: емоційний інтелект, інтелект, емоційна компетентність, етичні цінності, критика.

Emotional intelligence: pro et contra

Volodymyr O. Abashnik

Kharkiv National Medical University (Ukraine)

The English phrase “Emotional intelligence” was first used in 1964, and after the publication of the work of the same name (1995) by David Goleman, it gained popularity first in the English-speaking world, and then in other countries of the world. In particular, only in Germany over the past year the following monographs on this topic have been published: “Emotionale Intelligenz erfolgreich & glücklich

durch das Leben” (2022) by Anna-Lena Kuehl, „Logbuch Emotionale Intelligenz: Emotionen erkennen, verstehen und sinnvoll nutzen“ (2022) by Alexandra Götzfried, “Emotionale Intelligenz im Vertrieb” by Martin Kaspar, “Achtsamkeit und emotionale Intelligenz in Organisationen” (2023) by Svea Hehn, „Kreativität und emotionale Intelligenz des Menschen“ (2023) by Jannina Marek and others.

However, both the term “emotional intelligence” and its content have caused and are criticized by philosophers, psychologists, economists and other scientists. Thus, the German psychologist and professor Heiner Rindermann contrasts his concept of “emotional competence” (germ. Emotionale Kompetenz) with “emotional intelligence” (germ. Emotionale Intelligenz), in which he speaks of the following characteristics: knowledge of one's own feelings, knowledge of the feelings of other people, regulation of one's own feelings, emotional expressiveness. Social competence trainer Vivian Dittmar critically analyzes the ethical side of “emotional intelligence” and asks a rhetorical question: “Is a person who is endowed with emotional competencies a good person?” However, she points to the lack of ethical values in the concept of emotional intelligence. Another professor, economist John Antonakis, expresses his criticism of the benefits of emotional intelligence for leadership in various fields of activity, in particular in economics.

In the Ukrainian context, it should be recognized that the translation of the term “Emotional intelligence” into Ukrainian as “emotional intellects” is unsuccessful. After all, “intellect” (from the Latin intellectus), since the Roman period of Antiquity (Seneca, Boethius) has been and is synonymous with the term “reason”, in particular, in the Ukrainian philosophical and scientific traditions of different epochs (F. Prokopovych, H. Skovoroda, P. Yurkevych, etc.). Therefore, the Ukrainian phrase “emotional intellects”, in addition to meaningful criticism, also causes terminological misunderstanding. It should be emphasized that in most languages of the world there is no such misunderstanding, because they do not use “intellects” (reason) in translation, but a literal tracing paper from an English term, for example, in Germanic languages: “Emotionale Intelligenz” (German), “Emotionele intelligentie” (Dutch), “Emotionell intelligens” (Swedish); in Romance languages: “L'intelligenza emotiva” (Italian), “L'intelligence émotionnelle” (French), “La inteligencia emocional” (Spanish); in Slavic languages: “Inteligencja emocjonalna” (in Polish), “Emocionalna inteligencija” (in Croatian), “emoční intelligence” (Czech), “emotional intelligentsia” (Bulgarian).

Keywords: emotional intelligence, intelligence, emotional competence, ethical values, criticism.

Емоція як здатність до ідентифікації та безпеки

Бойко Анжела Іванівна

Черкаський державний технологічний університет (Україна)

Розкривається здатність емоцій ідентифікувати приналежність до спільноти в парадигмі «свій»-«чужий». Розглядається здатність емоції впливати на визначення власних та соціальних цінностей. Війна визначається як тригер формування ідеології, адже в умовах війни актуалізується лише пряма дихотомія «ворог» - «друг». Емоція має здатність визначати для себе стан безпеки і спонукає до пошуку шляхів досягнення безпеки. Саме емоція актуалізує розуміння безпеки як цінності. Такі стани мають особистісне походження, але екстраполюються в соціальному вимірі, що дозволяє прагнути безпеки держави як умови особистої безпеки.

Ключові слова: емоція, безпека, цінності, війна.

Emotion as a capacity for identification and security

Angela I. Boyko

Cherkasy State Technological University (Ukraine)

The ability of emotions to identify belonging to a community in the paradigm of “native” – “stranger” is revealed. The ability of emotion to influence the definition of private and social values is considered. War is defined as a trigger for the formation of ideology because only the direct dichotomy “enemy” – “friend” is actualized in war conditions. Emotion has the ability to determine the personal state of security and encourages to search the ways to achieve it. Emotion itself actualizes the understanding of security as a value. Such states are of personal origin, but they are extrapolated in the social dimension which allows us to strive for the state security being the condition of personal security.

Keywords: emotion, security, values, war.

Емоційний інтелект. Погляд з позицій структуралізму

Дейнека Володимир Васильович

Харківський національний медичний університет (Україна)

Залишаючи поза увагою питання біохімічних аспектів емоційних реакцій, а зосереджуючись на когнітивних прийомах розрізнення, розмежування, класифікації та інтерпретації емоційних станів, важко уникнути паралелей з підходами і методами структуралістів в оцінці практики споживання речей через символічний обмін. В структурі споживання глобального інформаційного суспільства емоції стають ключовим товарним об'єктом і виконують цілу низку функцій щодо стандартизації й синхронізації актів обміну емоцій на речі, речей на знаки, останні породжують нові емоції. Економія енергії в когнітивних процесах в межах інформаційного суспільства набуває неймовірних масштабів у порівнянні з до інформаційною добою. Сучасний темп обміну інформації висуває нові вимоги до форм і методів обробки інформаційного потоку. Емоційні реакції в сучасних умовах перестають бути афективними «розривами» в символічно-смісловій послідовності мислення. Напроти, вони перетворюються на важливий елемент логіки мислення.

Ключові слова: емоційний інтелект, символічний обмін, інформаційне суспільство, структуралізм, когнітивні процеси, знаки і значення, семантичне поле.

Emotional intelligence. View from the standpoint of structuralism

Volodymyr V. Deineka

Kharkiv National Medical University (Ukraine)

Leaving aside the issue of biochemical aspects of emotional reactions, and focusing on cognitive methods of distinguishing, demarcating, classifying and interpreting emotional states, it is difficult to avoid parallels with the approaches and methods of structuralists in evaluating the practice of consuming things through symbolic exchange. In the structure of consumption of the global information society, emotions become a key commodity object and perform a number of functions regarding the standardization and synchronization of acts of exchanging emotions for things, things for signs, the latter generating new emotions. Energy saving in cognitive processes within the information society is gaining incredible scale

compared to the pre-information age. The modern pace of information exchange puts forward new requirements for the forms and methods of information flow processing. Emotional reactions in modern conditions cease to be affective "breaks" in the symbolic-semantic sequence of thinking. On the contrary, they become an important element of the logic of thinking.

Keywords: emotional intelligence, symbolic exchange, information society, structuralism, cognitive processes, signs and meanings, semantic field.

Емоційний інтелект як засіб артикуляції проблем екоциду

Рут Едіт Хагенгрубер

Падерборнський Університет (Німеччина)

Карпенко Катерина Іванівна

Харківський національний медичний університет (Україна)

Падерборнський Університет (Німеччина)

Наприкінці 20-го століття американські вчені Джон Мейер та Пітер Селювей привернули увагу до проблеми емоційного інтелекту, визначивши загальні питання, відповіді на які розкривають його сутність і торкаються інтересів кожної людини і всіх людей одночасно. В різних інтерпретаціях найчастіше ці питання формулюють в наступній послідовності: Як ми оцінюємо та виражаємо емоції? Що про них знаємо? Як ними керуємо? Як на їх основі приймаємо рішення?

Якщо ми звернемося до аналізу проявів сучасного пацифізму щодо розв'язаної Росією війни проти України, то побачимо очевидні моральні протиріччя (чи навіть прояви аморальності), які можуть бути чіткіше артикульовані саме в контексті емоційного інтелекту.

Звернемо увагу на те, що ролі сторін у цій війні очевидні: це загарбницька війна однієї країни на території іншої країни, яка призводить до терору та жертв серед мирного населення.

Моральною відповіддю на агресивні дії агресора стало масове залучення до волонтерської діяльності всього мирного населення України. За цих умов

будь-який особистий нейтралітет, політика невтручання чи пацифізм можуть справедливо розцінюватися суспільством як потурання агресору.

В умовах повномасштабної війни Росії проти України ці питання не зникли з наукового горизонту. Навпаки: виклики сьогодення так «підсвічують» взаємовпливи складових емоційного інтелекту, що спонукають до їх розгляду в реверсивному порядку. В деяких ситуаціях прийняття рішень виходить за межі лише раціонального обґрунтування. Серед них проблема екоциду є однією з найбільш очевидних.

Війна Росії в Україні створює ядерну загрозу. Екофеміністки в усьому світі залишаються глибоко стурбованими погрозами президента Путіна щодо ядерної ескалації на початкових етапах російського вторгнення. Сьогодні, більше ніж через рік, ядерний шантаж триває, а ситуація навколо Запорізької АЕС в Україні залишається напруженою та нестабільною.

Екофеміністська методологія та практика базуються на принципах миру, справедливості та прав людини. Тому сучасні екофеміністки продовжують закликати до більш справедливого миру перед обличчям найгостріших викликів сучасності.

Свідоме знищення природи не знаходить сьогодні адекватного переживання, тобто розуміння, що кожному, щоб вижити, треба *пере*-жити цю ситуацію. Тут потрібні емоційні тригери, які спонукають до прийняття рішень щодо протидії екоциду. Слушною є думка іспанського філософа Ортеги-і-Гассета стосовно того, що існування філософії виправдане вже тим, що вона виводить за межі очевидності. А це стає можливим не за умови «чистого розуму» чи хаотичного потоку емоцій, а саме за умови емоційного інтелекту, філософське передбачення якого філософ висловив в концепції «людського життя як цілісності».

Ключові слова: емоційний інтелект, чистий розум, емоції, екоцид.

«Цю доповідь підготовлено в рамках проекту MSCA4Ukraine, який фінансується Європейським Союзом, ідентифікаційний номер 1232949».

Emotional intelligence as a means of articulating the problems of ecocide

Ruth Edith Hagenruber

Paderborn University (Germany)

Kateryna I. Karpenko

Kharkiv National Medical University (Ukraine)

Paderborn University (Germany)

At the end of the 20th century, American scientists John D. Mayer and Peter Salovey drew attention to the problem of emotional intelligence by defining general questions, the answers to which reveal its essence and affect the interests of each person and all people at the same time. In different interpretations, these questions are often formulated in the following sequence: How do we evaluate and express emotions? What do we know about them? How do we manage them? How do we make decisions based on them?

If we turn to the analysis of the manifestations of modern pacifism concerning the war launched by Russia against Ukraine, we will see obvious moral contradictions (or even manifestations of immorality), which are more clearly articulated precisely in the context of emotional intelligence.

Let's pay attention to the fact that the roles of the parties in this war are obvious: it is a war of aggression by one country on the territory of another country, which leads to terror and casualties among the civilian population.

The moral response to the aggressive actions of the invaders was the massive involvement of the entire civilian population of Ukraine in volunteer activities. Under these conditions, any personal neutrality, policy of non-intervention, or pacifism can be rightly regarded by society as the connivance of the aggressor.

In the conditions of a full-scale Russia's war against Ukraine, these questions have not disappeared from the scientific horizon. On the contrary: today's challenges "highlight" the mutual influences of the components of emotional intelligence in such a way that they encourage their consideration in a reversible order. In some situations, decision-making goes beyond just rational reasoning. Among them, the problem of ecocide is one of the most obvious.

Russia's war in Ukraine creates a nuclear threat. Ecofeminists around the world remain deeply troubled by President Putin's threats of nuclear escalation in the initial stages of the Russian invasion. Today, more than a year later, nuclear blackmail continues, and the situation around the Zaporizhia NPP in Ukraine remains tense and unstable.

Ecofeminist methodology and practice are based on the principles of peace, justice, and human rights. That is why modern ecofeminists continue to call for a fairer peace in the face of the most pressing challenges of our time.

The conscious destruction of nature does not find adequate experience today, that is, the understanding that everyone must survive this situation to survive. Here we need emotional triggers that encourage decision-making to counter ecocide. The opinion of the Spanish philosopher Ortega y Gasset regarding the fact that the existence of philosophy is justified by the fact that it leads beyond the limits of the obvious is valid. And this becomes possible not under the condition of a “pure reason” or a chaotic flow of emotions, but precisely under the condition of emotional intelligence, the philosophical prediction of which the philosopher expressed in the concept of “human life as integrity.”

Keywords: emotional intelligence, pure reason, emotions, ecocide.

“This report was prepared in the frame of MSCA4Ukraine project, which is funded by the European Union, ID number 1232949.”

Гендерна диференціація емоційного інтелекту в повоєнний період: вплив військового досвіду на відновлення соціального середовища

Кивлюк Ольга Володимирівна

Європейський гуманітарний університет (Вільнюс, Литва)

Харківський національний медичний університет (Україна)

Одним з найбільших викликів у повоєнний час може стати адаптація у суспільстві ветеранів війни, адже низький рівень емоційного інтелекту може збільшити кількість насильства, конфліктів із залученням військових. Було проаналізовано як гендерні ролі, включаючи ті, що пов'язані з військовим досвідом, впливають на емоційний інтелект та відновлення соціального середовища після війни. Розглянуто взаємозв'язок між військовим досвідом та гендерними ролями в повсякденному житті, а також визначено вплив цього взаємозв'язку на перспективи подальшої повоєнної соціалізації.

Також досліджено тенденції розвитку емоційного інтелекту військових під впливом успішної чи неуспішної реінтеграції в соціальне середовище. На основі проведених досліджень запропоновані підходи соціальної роботи з метою реінтеграції ветеранів в соціум.

Ключові слова: емоційний інтелект, гендер, війна, військовий досвід, соціальне середовище.

Gender differentiation of emotional intelligence in the postwar period: the impact of military experience on the restoration of the social environment

Olha Kivlyuk

European Humanities University (Vilnius, Lithuania)

Kharkiv National Medical University (Ukraine)

One of the biggest challenges in the post-war period may be the adaptation of war veterans in society because a low level of emotional intelligence can increase the number of violence and conflicts involving the military. It analyzed how gender roles, including those related to the military experience, affect emotional intelligence and post-war social recovery. The relationship between military experience and gender roles in everyday life is considered, as well as the impact of this relationship on the prospects of further post-war socialization is determined.

Trends in the development of the emotional intelligence of military personnel under the influence of successful or unsuccessful reintegration into the social environment were also investigated. Based on the conducted research, social work approaches to reintegrate veterans into society are proposed.

Keywords: emotional intelligence, gender, war, military experience, social environment.

Розвиток емоційного інтелекту здобувачів освіти в контексті сучасної української освітньої політики

Марущенко Олег Анатолійович

Харківський національний медичний університет (Україна)

В останнє десятиліття в світі спостерігається бурхливий розвиток соціально-емоційного навчання – рамкового підходу, що об'єднує різні програми, окремі практики, освітні технології й методики з розвитку емоційного інтелекту, формування соціально-емоційних навичок. Згідно дослідження Університету штату Пенсільванія та Фонду Роберта Вуда, за кожен \$1, інвестований у соціально-емоційне навчання, повертається \$11. На рівні освітньої політики України в останні роки також усвідомлено розуміння важливості розвитку емоційного інтелекту у здобувачів освіти різного рівня. Так Закон України «Про освіту» серед спільних для всіх компетентностей ключових вмінь визначає низку соціально-емоційних навичок, як-от критичне і системне мислення, керування власними емоціями, здатність співпрацювати з іншими. Ідеєю соціально-емоційного розвитку наскрізно пронизана уся концепція Нової української школи, відповідний компонент був долучений до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, а емоційно-етична компетентність відтепер є обов'язковою складовою підготовки вчителя, адже інтегрована до оновленого професійного стандарту. На найвищому рівні прийнято рішення про участь України восени 2023 р. у Міжнародному дослідженні розвитку соціально-емоційних навичок учнівства 10 і 15 років, що проводиться на світовому рівні Організацією економічного співробітництва і розвитку.

Ключові слова: емоційний інтелект, соціально-емоційні навички, соціально-емоційне навчання.

Development of emotional intelligence of education applicants in the context of modern Ukrainian educational policy

Oleg Marushchenko

Kharkiv National Medical University (Ukraine)

In the last decade, the world has seen a rapid development of social-emotional learning – a framework approach that combines various programs, separate practices, educational technologies and methods for the development of emotional

intelligence, and the formation of social-emotional skills. According to research from The Pennsylvania State University with support from the Robert Wood Johnson Foundation, for every \$1 invested in social-emotional learning, \$11 are returned. At the level of educational policy of Ukraine in recent years, the importance of developing emotional intelligence among students of various levels has also been realized. Thus, the Law of Ukraine "On Education" defines a number of socio-emotional skills, such as critical and system thinking, managing one's emotions, the ability to cooperate with others, among the key skills common to all competencies. The idea of socio-emotional development permeates the entire concept of the New Ukrainian School, the relevant component was added to the State Standard of Basic and Comprehensive General Secondary education, and emotional-ethical competence is now a mandatory component of teacher training, as it is integrated into the updated professional standard. At the highest level, a decision was made on Ukraine's participation in the fall of 2023 in the International Survey of the Development of Social-Emotional Skills of 10- and 15-Year-Old students, which is conducted at the global level by The Organization for Economic Co-operation and Development.

Keywords: emotional intelligence, social-emotional skills, social-emotional learning.

Зло, Добро, Інший та війна

Москвін Ярослав Вікторович

Харківський національний медичний університет (Україна)

Розуміння етики у часи військового протистояння передбачає сутнісне радикальне переосмислення. Вага наших моральних оцінок добра та зла стала вкрай значущою і ми розуміємо, що ніхто не може адекватно судити стосовно того, що не пережив на власному досвіді. Однак чи існує місце для Іншості в чорно-білому протистоянні на зламі культур, на це питання повинні відповісти філософи, які будуть формувати поле, на якому постане післявоєнна відбудова нашої країни. Питання незалежності, культурної ідентичності, власного голосу особистості, належності до європейської та світової спільноти, демократії та свободи переосмислюється через ту ціну, яку ми платимо за те, щоби мати ці привілеї. Проблема Іншого також вкрай важлива для

майбутнього розвитку нашого суспільства та етичного відношення до людини. Тільки у свободі можна знайти підвалини для переродження нації та країни.

Ключові слова: етика, зло, Інший, війна

Evil, Good, Other and War

Yaroslav Moskvina

Kharkiv National Medical University (Ukraine)

The understanding of ethics in times of military confrontation requires an essentially radical rethinking. The weight of our moral evaluations of good and evil has become extremely significant and we understand that no one can adequately judge what he has not experienced. However, whether there is a place for Otherness in the black or white confrontation of cultures, this question must be answered by philosophers who will shape the field on which the post-war reconstruction of our country will emerge. The question of independence, cultural identity, own voice, belonging to the European and world community, democracy and freedom is being rethought because of the price we pay to have these privileges. The problem of the Other is extremely important for the future development of our Ukrainian society and the ethical attitude to human. Only in freedom one can find the foundations for the rebirth of a nation and a country.

Keywords: ethics, evil, Other, war

**«Тільки серце може вмістити все це, розум відмовляється це досягнути».
Роздуми про емоційний інтелект, серце, поезію під час війни**

Піна Пікколо

*письменниця, незалежна літературна критикиня та grassroots активістка,
Імола (Італія)*

Я хотіла би привітати всіх, хто бере участь у цій важливій конференції в Харкові, і вибачитися за те, що не зможу говорити українською мовою. Незважаючи на те, що я присутня лише віртуально через Google Meet, я там з вами зі своїм СЕРЦЕМ, і це відправна точка для участі в конференції, присвяченій емоційному інтелекту.

Для мене велика честь представити свою роботу групі науковців та студентів, які глибоко віддані критичному мисленню та розробці стратегій майбутнього в той час, коли війна, її травми та труднощі оточують усіх, і півтора року опору, безумовно, залишають свій слід. У такій ситуації зрозуміло, що потрібні великі дози емоційного інтелекту, це не якесь абстрактне, інтелектуальне заняття, і я дуже вдячна організаторам конференції, особливо професорці Катерині Карпенко за те, що вони зробили свій внесок і зібрали разом такий спектр доповідей і роздумів, справжню призму того, наскільки глибокі роздуми про те, як поєднати теорію і практику, котрі потрібні, особливо в часи криз та їх наслідків.

У зв'язку з цим я глибоко захоплююся тим, як переважна більшість українського народу, як всередині країни, так і за її межами, відповіла рішучим опором перед труднощами, а художня спільнота, особливо поети і письменники, з якими я спілкуюся, використали свої таланти, слова, фізичну присутність на міжнародному рівні, щоб досягти СЕРЦЯ питання, подолати різне ідеологічне мислення та ментальні звички, особливо на Заході, де багато інтелектуалів та прогресивних людей звикли механічно ділити світ на табори та ставати на чийсь сторону, не аналізуючи конкретну ситуацію та стаючи жертвою пропаганди, яка сьогодні посилюється через соціальні медіа та Інтернет.

Як працівникам культури на Заході, нам належить зробити багато роботи, щоб привести Європу, англomовний світ у контакт з тим, що відбувається в країнах, де раніше домінував Радянський Союз. Існує багато незнання історії, різноманіття конкретних ситуацій та повсякденного життя, а також диверсифікація контекстів, популяцій, історій, і я думаю, що література, та особливо поезія, можуть допомогти подолати цю прогалину, звертаючись до цих конкретних ситуацій синтетичним, більш безпосереднім способом, за допомогою метафор, які досягають безпосередньо і доступні через мову спільного, через універсальний досвід.

Прикладом є вірш Галини Крук, який кристалізує здатність поезії кількома словами передати світ. Я прочитаю її італійською мовою, з мого перекладу на основі англійського перекладу з української Амелії Глейзер та Юлії Ільтчук, зі збірки «Експрес-курс коктейлів Молотова», книги, яка була видана в США видавництвом Arrowsmith Press кілька тижнів тому і щойно отримала важливу премію в перекладі.

живиця

якогось дня закінчиться війна
і ми усі нарешті заживемо
(о як ми всі нарешті заживемо!)

затягнемось як рани, відростемо
як культі ніг і рук, як та очна
порожня яма, де навіки темно.
покличемо загиблих. поіменно.
і всі прийдуть. і будуть так дивиться,
аж стигнутиме кров, немов живиця...
а поки що тримайся за живе
коріння глоду (глід лікує серце),
бо тільки серце уміщає все це,
а розум – відмовляється й не йме...

І саме тут на допомогу прийшов мій досвід. Я професійна перекладачка і культурна активістка з академічною освітою в галузі літератури. Я довгий час жила у Каліфорнії і здобула там наукову ступінь у Каліфорнійському університеті в Берклі, вивчала італійську літературу, кілька років викладала в Університеті Санта-Крус, але після цього в основному самостійно займалася навчанням та культурною діяльністю, організовуючи поетичні читання та створюючи літературні журнали. Наступний буде – 28 червня цього року в Римі на Римському форумі. Троє українських поетес – Галина Крук, Наталія Бельченко та Ія Ківа читатимуть свої останні твори у супроводі бандури та скрипки у виконанні українських музикантів групи ЕКА, Катаріни Царькової та Оксани Тютюник.

За останні півтора року мій досвід щодо окупації та опору в Україні був опосередкованим, він проходив через мою взаємодію з українськими поетами та письменниками, яку я переклала та просувала як в італійському цифровому журналі *La Macchina Sognante*, так і в англomовному *The Dreaming Machine*, завдяки інтерв'ю з такими художниками, як Заріна Забріскі, та арт-кураторами, які організовували виставки українських художників в Італії, як Людмила Владова, завдяки співпраці з письменницею та активісткою Мариною Соріною, яка мала важливе значення для передачі італійською мовою коментарів поетів під час читань та налагодження зв'язків з українською діаспорою, коли ми мали тур у листопаді, який відвідав такі великі міста, як Мілан, Рим, Болонья, Верона, Тренто. За результатами цього туру Марина Соріна щойно переклала італійською збірку віршів маріупольської поетеси Оксани Стоміни, яка незабаром з'явиться у книгарнях.

Якщо вам цікаво, я можу надіслати вам посилання на репортаж про тур, написаний українською мовою Наталією Бельченко, однією з поетес:

<http://maydan.drohobych.net/?p=131523&fbclid=IwAR0hxVFIBKwdBwka1kGE E3a6Of2azfIFGNOM2nkc1uCA3aMkUrlWjTnHg-U>

На цьому заході в Римі, 28 червня ц.р., Наталія читатиме вірші, які включають серію з *Ver Sacrum*, вірші, дія яких відбувається в Чорнобильській зоні відчуження, одна з яких особливо перегукується з екоцидом, який триває і сьогодні, з руйнуванням дамб та інфраструктури.

Десь кров тече: від злаку і до знаку
Відкритий шлях між степових річок.
Душа-блукачка вимовить подяку,
А той, що греблі рве, пришвидшить крок.
О гребелько, mabelle, закрійся, любя,
Хай випнеться вагітна глибина.
Зупинить кров один цілунок в губи,
На другому закінчиться війна.

Ось ще один вірш Наталії Бельченко, мій італійський переклад заснований на англійському перекладі Амелії Глейзер та Юлії Ільчук.

Луб'янка – Іллінці

Сума смерті
в хатинці кожній згорьованій
в повітрі вдиху
Довге «у» як могильна яма
самум смерті пронісся
але самки в траві життя
народжують коників і коваликів
Довге «а» виструнчується
запліднює
Запилене
випиляне з ужитку

Остання поетеса, Ія Ківа, є поетесою, котрою я дуже захоплююся, як за її вміле використання мови, метафори, так і за чітку етику, яку вона здатна передати з емоційним інтелектом, який звертається до совісті слухача, прорізаючи шари ідеології, хибних уявлень та зручної брехні, яку ми говоримо собі, щоб не стикатися зі складністю реальності. Я знову прочитаю кілька рядків з мого італійського перекладу і зроблю доступним для вас українською мовою:

[біженці. вокзал]

довга дорога додому якого нема
прокладає колії дихання крізь львівський вокзал –
люди з обличчями мертвих дивляться на порожні життя
як торішні сніговики на перші квіти війни

сльози стоять в їхніх очах наче засохлий клей –
віддерти цей досвід можна хіба що разом з очима
щоби вставити в них чорні яблуні часу
що ростуть на запилених стежках їхніх долонь

дощ вітає вигнанців поштівками з родинних альбомів
на яких війна завжди сидить відразу на всіх стільцях
і посміхається пташечці смерті дірявою кулею рота
немовби на жарт який інші просто не вміють розповідати
світ роздивляється підписи до фотографій безліч разів
маріуполь гостомель ірпінь бородянка чернігів буча
ця кирилична музика висить у повітрі мов довгий вогонь
який застигає під нігтями брудною водою сорому

2

зроби лише крок смерте і ми з'їмо тебе на вечерю
іржаві бляшанки наших життів тобі не по зубах
зроби лише крок смерте і залишишся при цьому столі
мов порепана таця вкрита волоссям вільних людей

3

люди йдуть по калюжах бо немає тут інших шляхів
крім як приймати власну поразку мов хліб на вокзалі
у який волонтери кладуть ключі від майбутніх життів
якщо в нас вистачить сил глянути в очі любові

4

:війна – велика поразка культури:
шепочуть слова на обкладинках всіх книжок
але злочинів іржава травичка росте в їхніх ротах –
і мовчання бурштин збирає військо своє за щоками

5

ми вбиваємо свідчення наче цвяхи в руки та ноги дітей
як розмову нічну якої пізніше ніхто не згадає

придивися уважніше
попіл цього папірця
колись кликали Митенька
(4 квітня 2022 р.)

Щиро дякую за те, що вислухали мій виступ, я сподіваюся, що деякі з цих пропозицій та медитацій знайдуть відгук і залишаться з вами. Як кажуть італійською мовою «Буонлавро», бажання робити свою роботу добре, і воно вкрай необхідне.

“Only the heart can hold all of this the mind refuses to grasp it”.

Reflections about emotional intelligence, the heart, poetry at times of war

Pina Piccolo

Writer, independent literary critic and grassroots activist, Imola (Italy)

I would like to welcome everyone who is participating in this important conference in Kharkiv and apologize for not being able to speak in Ukrainian. Even though I am present only virtually through Google meet I am there with you with my HEART, and that is a starting point for participating in a conference dealing with Emotional Intelligence.

I am very honored to be able to present my work to a group of scholars and students deeply committed to engage in critical thinking and strategizing about the future at a time when war, its trauma and difficulties surround everyone, and a year and a half of resisting is certainly leaving its mark. In a situation like this, it is clear that large doses of emotional intelligence are needed, it is not some abstract, intellectual pursuit and I am very grateful to the conference organizers, especially Professor Kateryna Karpenko for contributing and putting together such a range of papers and reflections, a true prism of how deep thinking about how to bridge theory and practice is needed, especially in times of crises and their aftermath.

For this, I deeply admire how the vast majority of the Ukrainian people, both inside and outside the country, have responded with spirited resistance in the face of difficulty, the artistic community, especially the poets and writers, which are the ones I am in touch with, have used their talents, words, physical presence internationally to arrive at the HEART of the issue, cutting through a lot ideological thinking and mental habits, especially in the West, where a lot of intellectuals and progressive people have grown accustomed to mechanically dividing the world into camps and taking sides without really analyzing the concrete situation and falling

prey to propaganda which is amplified these days through the social media and the Internet.

As cultural workers, in the West we have a lot of work to do to bring the Europe, the Anglophone world in touch with what is happening in the countries formerly dominated by the Soviet Union. There is a lot of ignorance of history, the richness of concrete situations and daily life and diversification of contexts, populations, histories, and I think literature, and especially poetry, can help bridge that gap by addressing those specific situations in a synthetic, more immediate way, with metaphors that reach directly and are accessible through the language of common, universal experience.

To give you an example here is a poem by Halyna Kruk, that crystallizes the ability of poetry to use a few words to convey a world. I will read it in Italian, from my translation based on the English translation from Ukrainian by Amelia Glaser and Yuliya Iltchuk, from the collection “A crash course in Molotov Cocktails, a book that was published in the US by Arrowsmith Press a few weeks ago and has just won an important prize in translation.

Resina

Un giorno la guerra finirà
e finalmente rinasceremo tutti,
oh, come rinasceremo,
guariremo come ferite,
ricresceremo come monconi
di gambe o di braccia,
come l'orbita vuota di un occhio
dove è buio per sempre
chiameremo i morti per nome
e tutti verranno
e ci fisseranno
finché il sangue non si sarà coagulato
come resina

Ma per ora tenetevi forte
alle radici del biancospino
Il biancospino cura i problemi di cuore
perché solo il cuore può contenere tutto questo
la mente invece si rifiuta di afferrarlo.

And that is where my experience has come in. I am a professional translator and cultural activist, with an academic background in literature. I lived for a long time

in California and earned my degree there at the University of California Berkeley, in Italian literature, taught at the University of Santa Cruz for some years but after that mainly pursued my studies and cultural activities independently, organizing poetry readings and setting up literary journals. The next one is on June 28 in Rome at the Roman Forum. Three Ukrainian poets Halyna Kruk, Natalia Beltchenko and Iya Kiva will be reading from their latest work accompanied with bandura and violin, played by Ukrainian Musicians EKA, Katarina Tsar'kova and Oksana Oksana Tiutiunyk.

In the past year and a half my experience of the occupation and resistance in Ukraine has been indirect, it has come through my interaction with Ukrainian poets and writers that I have translated and promoted both in the Italian digital journal La Macchina Sognante and in the English language The Dreaming Machine, interviews with artists like Zarina Zabrisky and art curators who have organized shows of Ukrainian painters in Italy, like Ludmila Vladova, collaborations with writer and activist Marina Sorina, who was essential in conveying in Italian the poets' commentaries during the readings and setting up links with the Ukrainian diaspora, when we had a tour in November that went to major cities like Milan, Rome, Bologna, Verona, Trento. As a result of that tour Marina Sorina has just translated into Italian a collection of poems by Oksana Stomina, a poet from Mariupol, and it will be available in the bookstores shortly.

If you are interested, I can send you the link to a report about the tour written in Ukrainian by Natalia Beltchenko, one of the poets

<http://maydan.drohobych.net/?p=131523&fbclid=IwAR0hxVFIBKwdBwka1kGE E3a6Of2azfIFGNOM2nkc1uCA3aMkUrlWjTNHg-U>

In the Rome event, on June 28, Natalia will be reading poems that include a series from Ver Sacrum, poems set in the Exclusionary Zone of Chornobyl, one in particular resonates with the ecocide that continues to go on even today, with the destruction of dams and infrastructure.

Il sentiero si spalanca tra i fiumi,
e dagli steli ai canti scorre il sangue.
L'anima vagante la sua gratitudine consegna,
si precipita il demone che gli argini non teme.
Oh mia bella dame sans merci, ascolta la mia supplica:
ripristina la tua integrità, più pienamente di prima
Lascia gonfiare il futuro. Un bacio fermerà l'emorragia,
un altro bacio metterà fine alla guerra.

Here is another poem by Natalia Beltchenko, my Italian translation is based on the English translation by Amelia Glaser and Yuliya Ilchuk.

La somma dei decessi
in ogni casa bruciata
nell'aria un ululato
esala una "u" lunga come una fossa
i venti di morte hanno spazzato via tutto
eppure tra le erbe della vita le femmine
danno alla luce coleotteri, cavallette
una "aaa" prolungata, che accorda il suo strumento,
feconda
quel che è stato impolverato,
tagliato dall'uso della vita.

The last Poet, Iya Kiva, is a poet I greatly admire, both for her skilled use of language, metaphor and the clear ethics that she is able to convey with emotional intelligence that appeal to the conscience of the listener, cutting through layers of ideology, misconceptions and convenient lies we tell ourselves in order to not face the complexity of reality. Again I will read a few of the lines from my Italian translation, and make available to you the Ukrainian.

[rifugiati. la stazione]

1

la lunga strada verso una casa che non c'è più
posa i binari del respiro attraverso la stazione di Leopoli --
persone dal volto di morte osservano le loro vite svuotate
come i pupazzi di neve dell'anno scorso guardano i primi fiori della guerra

le lacrime impigliate nei loro occhi come colla secca...
il passato lo si può strappare solo insieme ai loro occhi
per piantare lì i meli sradicati del tempo
cresciuti sui sentieri polverosi dei loro palmi

la pioggia saluta gli esuli con cartoline dagli album di famiglia
dove la guerra è sempre seduta su tutte le sedie
un foro di proiettile in bocca, che sorride all'uccello della morte,
come ridendo a una barzelletta che gli altri non possono più dire

innumerevoli volte il mondo ha studiato le didascalie delle foto

mariupolhostomelirpinborodiankachernihivbucha
questa musica cirillica rimane sospesa nell'aria come una lunga fiamma
che si secca sotto le unghie con l'acqua sporca della vergogna

2

Ancora un passo, morte, e ti mangeremo per cena
le nostre vecchie vite di latta non sono la vostra tazza di tè
ancora un passo, morte, e non lascerai mai questa tavola
come un vassoio tutto graffiato ricoperto di ciocche di capelli di persone libere

3

le persone calpestano le pozzanghere perché non ci sono altri percorsi
se non accettare la sconfitta come il pane gratis nelle stazioni ferroviarie
in cui i volontari infilano le chiavi delle vite future
se solo riuscissimo a trovare la forza di guardare l'amore negli occhi

4

La guerra è la grande sconfitta della cultura:
sussurrano queste parole su tutte le copertine dei libri
ma la ruggine erbosa dei crimini di guerra è cresciuta nelle loro bocche...
e il silenzio intrappolato dall'ambra raccoglie truppe nelle sue guance.

5

martelliamo le prove come chiodi nelle mani e nei piedi dei bambini
come conversazioni notturne che nessuno poi ricorda

guarda più da vicino
la cenere di questo pezzo di carta
un tempo si chiamava Mitenka
(4 aprile 2022)

Thank you so much, for listening to my talk, I hope some of this suggestions and meditations will resonate and stay with you. As we say in Italy “Buonlavoro”, a wish to do your work well, and it is desperately needed.

Нервові сигналізатори тривоги. Як їх розпізнати?

Рогова Алла Валентинівна

Харківський національний медичний університет (Україна)

Є доведеним той факт, що чим вищим є рівень емоційного інтелекту, тим менше людина схильна до стресу, паніки, так званих «панічних атак» і більш здатна зберігати спокій та допомагати оточуючим. Це є дуже важливим зараз, коли Україна у війні, коли повітряна тривога, на жаль, повсякденне й неодноразове явище. Страх – підходящий приклад для розуміння невральної динаміки емоцій. Страху відводиться особлива, видатна роль: він, можливо, більшою мірою, ніж будь-яка інша емоція має вирішальне значення для виживання.

Центральна роль у виникненні страху належить мигдалеподібному тілу. І саме у момент побоювання та підсвідомої тривоги стає очевидною його чудова робота як джерела тривожної сигналізації. Поступаючи від органів чуття сигнали дозволяють мигдалеподібному тілу перевіряти кожне переживання на присутність у ньому тривоги. Вхідні сигнали перетворюють мигдалеподібне тіло у вічного перевіряючого, який ретельно досліджує кожний сенсорний досвід і як «психологічний вартовий» миттєво реагує, подібно до нервової проводки, передаючи повідомлення про критичний момент всім відділам мозку.

В момент подачі сигналу тривоги мигдалеподібне тіло відправляє термінові повідомлення всім головним відділам мозку. Це мобілізує центри, які забезпечують рух, приходить до активності серцево-судинна система, м'язи та травний канал. Фактично мозок наводиться в стан повної бойової готовності. І коли дійсно людина починає відчувати страх, тобто коли тривога стане усвідомленою, мигдалеподібне тіло подасть команду на широкомасштабну реакцію. Воно дасть сигнал клітинам мозкового стовбура почати певні дії (збільшити частоту скорочень серця, підняти кров'яний тиск, сповільнити дихання, тощо). Тому у розпізнанні таких емоцій, як тривога, страх, занепокоєння, стрес саме мигдалеподібне тіло відіграє величезну роль і працює як система тривожної сигналізації.

Ключові слова: емоція, сигналізатори тривоги, страх, мигдалеподібне тіло.

Nervous signals of anxiety. How to recognize them?

Alla Rogova

Kharkiv National Medical University (Ukraine)

It is a proven fact that the higher the level of emotional intelligence the less a person is prone to stress, panic, so-called "panic attacks" and is more able to keep calm and help others. This is very important now, when Ukraine is at war, when air strikes are, unfortunately, an everyday and frequent phenomenon. Fear is a good example for understanding the neural dynamics of emotions. Fear has a special, prominent role: perhaps more than any other emotion, it is crucial to survival.

The central role in the emergence of fear belongs to the amygdala. It is at the moment of apprehension and subconscious anxiety that its excellent work as a source of alarm signaling becomes apparent. Signals coming from the sense organs allow the amygdala to check each experience for the presence of anxiety in it. Incoming signals turn the amygdala into a perpetual checker that scrutinizes every sensory experience and as a "psychological sentinel" instantly reacts, like neural wiring, relaying a critical moment message to all parts of the brain.

At the moment of an alarm signal, the amygdala sends urgent messages to all the main parts of the brain. This mobilizes the centers that provide movement, the cardiovascular system, muscles and the digestive tract become active. When a person really begins to feel fear, that is, when anxiety becomes conscious, the amygdala will send a command for a large-scale reaction. It will give a signal to the cells of the brain stem to start certain actions (increase the frequency of heart contractions, raise blood pressure, slow down breathing, etc.). Therefore, in recognizing such emotions as anxiety, fear, worry, stress, the amygdala itself plays a huge role and works as an alarm system.

Keywords: emotion, alarm signals, fear, amygdala.

Емоційний інтелект особистості в умовах війни

Романенко Антоніна Василівна

Харківський національний медичний університет (Україна)

Високий рівень емоційного інтелекту – це необхідна компетентність сучасної людини, фахівця в будь-якій галузі. Вміння керувати власними емоціями, здатність розуміти емоції оточуючих, оптимізм, умотивованість, вміння

підтримати іншого, наша емпатія – всі ці якості особистості є надзвичайно важливим. Чим вищий наш рівень емоційного інтелекту, тим скоріш ми допоможемо оточуючим, чим краще розвинута наша емоційна культура, тим менш ми схильні до стресу та емоційного вигорання. Особливо це важливо в умовах війни в Україні. Адже головна мета нашого ворога – зламати нас морально та духовно, посіяти паніку, викликати розпач, пригнічення та смуток. Високий рівень емоційного інтелекту допомагає людині не зламатися, не впадати у паніку та долати будь-які перешкоди. Чим вищий рівень нашої емоційної культури, тим краще ми здатні протистояти ворогові.

Особистість з високим рівнем інтелекту в змозі не лише протистояти стресові, але й допомогти оточуючим. Ракетні атаки, обстріли, блекаути, втрата рідних, вимушені переїзди в інші міста України або за кордон – все це є чималим випробуванням для людини. Якщо ми маємо високий рівень емоційного інтелекту, то здатні надати психологічну підтримку друзям та рідним. Людина у розпачі, у смутку в першу чергу чекає на нашу емпатію, на добре слово, адже словом ми лікуємо. Високий рівень емоційного інтелекту допомагає нам зберігати спокій, уникати паніки, заряджати друзів та рідних оптимізмом, що є дуже важливим в умовах бойових дій. Крім того, ми зберігаємо власне психічне здоров'я, що є дуже важливим. Не зламатися, встояти, працювати на перемогу – наша мета.

Величезне значення має високий рівень емоційної культури для працівника сфери «людина-людина». Наприклад, викладач завжди є прикладом для студентів. Надзвичайно важливо, коли викладач зберігає спокій та має позитивний настрій – адже наш стан передається студентам. Якщо педагог вмотивований, вірить в перемогу, наші студенти це відчують навіть дистанційно. Така згуртованість лише допомагає протистояти агресорові. Наша згуртованість – це запорука перемоги.

Ключові слова: емоційний інтелект, війна, емпатія, викладач, студент.

Emotional intelligence of an individual in war conditions

Antonina Romanenko

Kharkiv National Medical University (Ukraine)

A high level of emotional intelligence is a necessary competence of a modern person, a specialist in any field. The ability to manage our own emotions, the ability to understand the emotions of others, optimism, motivation, the ability to support

others, our empathy – all these personality traits are extremely important. The higher our level of emotional intelligence, the sooner we will help others, the better our emotional culture is developed, the less prone we are to stress and burnout. This is especially important in the context of the war in Ukraine. After all, the main goal of our enemy is to break us morally and spiritually, to sow panic, cause despair, oppression and sadness. A high level of emotional intelligence helps a person not to break, not to panic and overcome any obstacles. The higher the level of our emotional culture, the better we are able to withstand the enemy.

A person with a high level of intelligence is able not only to withstand stress, but also to help others. Missile attacks, shelling, blackouts, loss of relatives, forced relocation to other cities of Ukraine or abroad – all this is a considerable test for a person. If we have a high level of emotional intelligence, we are able to provide psychological support to friends and family. A person in despair, in sadness, first of all, waits for our empathy, for a kind word, because with a word we heal. A high level of emotional intelligence helps us stay calm, avoid panic, charge friends and family with optimism, which is very important in combat conditions. In addition, we maintain our own mental health, which is very important. Not to break, to resist, to work for victory is our goal.

Of great importance is a high level of emotional culture for a person-to-person worker. For example, a teacher is always an example for students. It is extremely important when the teacher remains calm and has a positive attitude – because our condition is transmitted to students. If the teacher is motivated, believes in victory, our students will feel it even remotely. Such cohesion only helps to resist the aggressor. Our cohesion is the key to victory.

Keywords: emotional intelligence, war, empathy, teacher, student.

Емоційний інтелект як психологічний чинник посттравматичного розвитку людини

Утюж Ірина Геннадіївна

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет (Україна)

Визначаючи життєстійкість як здатність людей, що пережили загрозливу життю або травмуючу подію, підтримувати відносно стабільний, здоровий рівень психологічного і фізичного функціонування, аналізуємо емоційний

інтелект, як основу особистісного, психологічного зростання, коли 70% людей після війни вийдуть не з постратравматичним синдромом, а з постратравматичним зростанням. І це означає зміну життєвої філософії (екзистенційне зростання) духовний розвиток, переосмислення цінностей, більше цінування кожного дня.

Ключові слова: емоційний інтелект, війна, постратравматичне зростання, духовний розвиток.

Emotional intelligence as a psychological factor in post-traumatic human growth

Irina G. Utiuzh

Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University (Ukraine)

Defining resilience as the ability of people who have experienced a life-threatening or traumatic event to maintain a relatively stable, healthy level of psychological and physical functioning, we analyze emotional intelligence as the basis of personal and psychological growth, when 70% of people after the war will leave not with a post-traumatic syndrome, but with post-traumatic growth. And this means a change in life philosophy (existential growth), spiritual development, the rethinking of values, and more appreciation of every day.

Keywords: emotional intelligence, war, post-traumatic vision, spiritual development.

Емоційне вигорання та волонтерство під час війни

Федоренко Ольга Олександрівна

Харківський національний медичний університет (Україна)

Починаючи з 2014 року в Україні актуалізувалося волонтерство. Новий потужний сплеск волонтерської діяльності відбувся після повномасштабного вторгнення РФ. Волонтерство стало одним із механізмів протистояння зовнішній збройній агресії, порятунку та допомоги внутрішньо переміщеним особам, військовим, виконуючи деякі функції держави. В сучасних складних умовах волонтери зазвичай проходять досить поверхневу підготовку, а часто і

взагалі не мають такої, хоча на відміну від професійних працівників соціальної сфери вони демонструють більшу емоційну залученість до процесу допомоги. У воєнний час, окрім психологічного випробування волонтерства, додається фізичне та емоційне навантаження, постійні загрози життю. Все це впливає на фізичне, психологічне та соціальне самопочуття волонтерів та суттєво підвищує ризики емоційного вигорання, стресів, травматизації. Отже, волонтерство має потужний внутрішній ресурсний потенціал, але водночас є дуже стресовою практикою. В даній ситуації, з огляду на велику кількість громадян України, що волонтерять, а також через невизначені терміни тривання кризової ситуації в країні, проблема емоційного вигорання та дезадаптації волонтерів є однією з найбільш важливих і стає особливо актуальною. Проаналізовано численні соціологічні дослідження починаючи від 2014 р. по сьогоднішній день в яких було висвітлено мотиви та бар'єри залучення до волонтерських практик та причини й фактори, які сприяють емоційному вигоранню волонтерів під час війни.

Ключові слова: волонтерство, емоційне вигорання, війна, мотиви волонтерів.

Emotional burnout and volunteering during wartime

Olha Fedorenko

Kharkiv National Medical University (Ukraine)

Since 2014, volunteering has become more relevant in Ukraine. A new powerful surge of volunteer activity took place after the full-scale invasion of the Russian Federation. Volunteering has become one of the mechanisms for resisting external armed aggression, rescuing and helping internally displaced persons, the military, performing some of the functions of the state. In today's complex conditions, volunteers usually undergo rather superficial training, and often do not have such training at all, although, unlike professional workers in the social sphere, they demonstrate greater emotional involvement in the process of assistance. In wartime, in addition to the psychological assay of volunteering, physical and emotional stress and constant threats to life are added. All this affects the physical, psychological, and social well-being of volunteers and significantly increases the risk of emotional burnout, stress, and trauma. Thus, volunteering has a powerful internal resource potential, but at the same time it is a very stressful practice. In this situation, given the large number of Ukrainian citizens who volunteer, as well as due to the uncertain duration of the crisis situation in the country, the problem of emotional burnout and maladaptation of volunteers is one of the most important and becomes especially

urgent. Numerous sociological studies from 2014 to the present were analyzed, which highlighted the motives and barriers to involvement in volunteering practices and the reasons and factors that contribute to the emotional burnout of volunteers during the war.

Keywords: volunteering, emotional burnout, war, motives of volunteers.

Війна, як те, що руйнує емоційний інтелект

Фідровська Марія Георгіївна

Харківський національний медичний університет (Україна)

Людина за своєю природою – це добра, спокійна та співчуваюча істота, саме тому війна – це справжній виклик для нашого емоційного інтелекту, оскільки саме він керує нашими почуттями, а також емпатією та добротою. Під час війни ми бачимо багато крові, страждань та смертей, неможливо відгородитися від них, не бачити, оскільки на кону стоїть наша безпека, ми маємо бути в курсі новин і тому постійно дивимось телебачення та електронні видання, але саме там ми зустрічаємо дуже багато насильства та страшних кадрів і саме через це наш емоційний інтелект може притуплятися та руйнуватися, оскільки насильство є протиприродним станом для людини, особливо в підвалинах нашого емоційного інтелекту. Інша проблема – наші почуття, гнів який нас переповнює також не є природним для нас та може руйнувати в подальшому нашу емпатію та, ставши звичкою після війни, добре відношення до людей в цілому. Тож ми можемо бачити, що війна виступає руйнуючою для нашого емоційного інтелекту.

Ключові слова: війна, емоційний інтелект, насильство, руйнуючий.

War as something that ruins emotional intelligence

Maria Fidrovska

Kharkiv National Medical University (Ukraine)

Human by its nature is a kind, calm and empathic creature, of that particular reason war is a real challenge for our emotional intelligence as it governs our feelings, empathy and kindness. During the war we can see much blood, sufferings and deaths, it is impossible to stay aside as the price is our safety – we should be aware

of news and of that reason we watch TV and read online news all the time, but there we find lots of violence and horrible pictures and of that reason our emotional intelligence may be damaged and ruined. There is another problem too – the anger we feel is unnatural state for human too and may ruin our empathy later, and turning to habit after the war may spoil our relations with other people. So we can see that war is ruining phenomenon for our emotional intelligence.

Keywords: war, emotional intelligence, violence, ruining.

Мігруючи ідентичністю та досвідом: українські науковиці у галузі соціальних та гуманітарних наук в контексті російсько-української війни та вимушеної міграції

Щербина Марія Михайлівна

*Туринський політехнічний університет (Італія)

Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля (Луганськ, Україна)

Відповідно до воєнного стану, українським чоловікам у віці від 18 до 60 років заборонено виїжджати за межі країни під час війни. Як наслідок, значну більшість вимушено переміщених за межі України дорослих становлять жінки (близько 90% за різними джерелами). Опитування, проведене в рамках проекту «Перезавантаження української науки» в середині літа 2022 року, в якому взяли участь 2173 респонденти, показало, що 14,7% українських дослідників, точніше, дослідниць (бо майже всі вони – жінки) потрапили до ЄС через війну.

Дослідження Олени Стрельник та Марії Щербини розглядають різні аспекти життя цих науковиць, зокрема їхній повсякденний досвід, інтеграцію в нове професійне середовище та різні аспекти ідентичності. Одним із важливих аспектів ідентичності для науковиць, особливо в галузі соціальних і гуманітарних наук, є почуття відповідальності за свої дії під час війни та внутрішнє переконання, що вони представляють голоси тих, хто залишилися на батьківщині. Вони часто називають себе «амбасадорками України» або «голосом військових/ голосом жінок в ЗСУ». Така ідентичність передбачає просування України та її цінностей, а також організацію спеціалізованих конференцій, заходів та залучення до організаційної роботи (так званої

академічної репродуктивної праці). Контекст війни та переміщення вимагає від цих науковиць змістити фокус досліджень на теми, пов'язані з війною та вимушеною міграцією. Цей зсув призводить до відчуття інакшості та самоідентифікації як «інших» в новому професійному середовищі на основі їхнього зв'язку з рідною країною та війною, що триває. З іншого боку, це сприяє формуванню почуття приналежності до опору та готовності документувати й артикулювати повсякденні реалії війни, пропонуючи підтримку та допомогу Україні.

Ключові слова: жіноча історія, війна і переміщення, гендерні дослідження, російсько-українська війна, науковиці.

*Я хотіла би висловити щире вдячність Політехніці Туріна за надану мені можливість продовжити мої дослідження.

Navigating Identity and Experience: Ukrainian Women Scholars in the Social Sciences and Humanities in the Context of Russian-Ukrainian War and Forced Migration

Mariya Shcherbyna

*Politecnico di Torino (Italy)

Dahl East Ukrainian National University (Luhansk, Ukraine)

According to martial law, Ukrainian men aged 18 to 60 are prohibited from leaving the country during times of war. As a result, a significant majority of forced migrants from Ukraine are women (approximately 90% according to various sources). In the field of research, women make up 46.3% of researchers in Ukraine, which is relatively high compared to other countries (UNESCO, 2019). A survey conducted as part of the “Reloading Ukrainian Science” project in mid-summer 2022, which involved 2,173 respondents, found that 14.7% of researchers in Ukraine, particularly women, have relocated to EU due to the war.

The research by Olena Strelnyk and Mariya Shcherbyna explores different aspects of the lives of these migrating scholars, including their everyday experiences, integration into new professional environments, and identity formation. One significant aspect of identity for scholars, especially those in social sciences and humanities, is a sense of responsibility for their actions during times of war and an internal belief that they represent the voices of those left behind. They often refer to themselves as “ambassadors of Ukraine” or “the voice of women on the front lines”.

This identity entails promoting Ukraine and its values, as well as organizing specialized conferences, events, and engaging in organizational work, which is also known as academic care work.

The context of war and displacement requires these scholars to shift their research focus to include themes related to war and forced migration. This shift brings about a sense of otherness and self-identification as “others” based on their connection to the country and the ongoing war, rather than solely on their achievements. Additionally, it fosters a sense of belonging and a commitment to documenting and articulating the everyday realities of war, offering support and assistance to Ukraine.

Keywords: Womantory, Herstory, war and displacement, gender studies, Russia-Ukraine war, Scientists.

*I would like to express my sincere gratitude to Politecnico di Torino for providing me with the opportunity to continue my research.

Тези доповідей подані в авторській редакції. Відповідальність за достовірність викладених фактів та оригінальність думок (принципи академічної доброчесності, неприпустимість плагіату), за дотримання етичних правил наукових публікацій (порядність, конфіденційність, запобігання можливим конфліктам інтересів та ін.) несуть автори тез доповідей.